

Öppning till ontanken

BLAD I VINDEN av Lars Gustafsson Benjamin och kökssilen

Bo Landin: Om träd kunde gråta. Prisma.

"OM TRÄD kunde gråta", säger den tyske skogsspeleddomen Bernhard Ulrich och det är titeln på Bo Landins bok om försurningens fördöelse och förgiftning.

Bo Landin möter till lika delar människor och skog i ett interdisciplinärt svep från Appalachernas bergssluttningar i USA till de öst-europeiska staterna ända in i Sovjet. Mitt i Europa ligger Ryssland och Västsyltland bekräftar varandra med fabrikmens rök alltefters vindens vävning. Det är ett överlagat krig utan ett uppdrag. Naturen, som inte känner några nationsgränser, och människan, som borde ha ett ansvar för hela jorden, blir lidande. När Bo Landin vandrar genom skogarna med en forskare som Bernhard Ulrich visar han ontankens betydelse. Forskaren Ulrich har ett interdisciplinärt förhållningssätt till naturen. Träden är hans syster och bröder. Så arbetade också den svenske bonden med sina marker. Han kände dem i varje detalj.

Bo Landin nämner några av dagens svenska forskare, vilka har ett mer personligt förhållningssätt till naturen. De är samtidigt experter på sitt område. Deras stora svaghet är att de alltför mycket förlit sig på dataanalys och räknelagar i verkligheten. Så finner de att den svenska skogen mår tämligen bra. Någon närm fram till detta resultat genom ett slumpvis utslag på av provvorn som fångar in relativt lite av den skogsödd vilken framför allt sker i utsatta höjdländer. En annan forskare väjer kontrollvorn som är lika sjuka som den skog man skärskådade.

PÅ SINA HALL i Norge förvarnar man sig över svenskmans örför skogsödd. Samtidigt förefaller många öst-europeiska forskare mer

öppna för problemen art än svenskar. Så står Bo Landin på ett skickligt sätt fördel av sina internationella utblickar. Hans dokumentation är heläckande både på det rent biologiska planet och genom intervjuer med forskare och befattningshavare. Därför övertygas läsaren. Det blir aldrig någon trovärdighetsfråga. God hjälp har naturvetis Bo Landin av det skrämdande panorama som skogen själv uppvisar. Trärens smärter och svampträderna som samarbetar med träden förgiftas eller också värs smärter ut på ett patetiskt viskande till lämma försurningen. Resultatet blir ett tråkigt försörjning till underlaget minskar så att första stormvinden föll träden. Underlaget minskar så att första stormvinden föll träden.

Människans egen förorsaking till det biologiska fundamentet är också i fara. Aluminium, som är en vanlig metall i jordkroppen, frigörs så att den förgiftar både människor och djur. Senil demens, Parkinsons sjukdom och den sällsynta ryggsmerter sjukdomen amyotrofisk lateralisering har kopplats ihop med aluminium, berättar överläkaren Per-Olof Östero i Örebro för Bo Landin, som har förmågan att ut denna och hundratals andra intervjuer dra fram väsentligheter för att ge ett helhetsintryck och en livsiktig kulturell diskussion. Nu återstår att skapa en strategi för överlevnad.

I SVERIGE kallar man sjöarna för att i någon mån också ersätta det kalcium som lakas ur av försurningen. Genom kalkningen minskar man surhetsgraden, på försk kallas också skogsmarken där försurningen inte bara löser ut kalcium utan också magnesium och kväve. Men kalkning av bara ett uppehållande försvårar, påpekar Bo Landin. Man

Bo Landins bok "Om träd kunde gråta" har hittills sålts i 13 000 exemplar. En översättning till danska kommer i höst.

Foto: JERRY WINN

måste rena avgaserna, fabrikmens utsläpp av svaveloxid och nitroxid i gaser. De senare sprids också av bilarna. Nu kan man ta bort en stor del av de nitroxid gaserna med så kallad katalytisk avgasning. I USA och Japan är det lag på sådan rening men inte i Europa som däremot tillverkar många av de bilar som färdas i USA. Vad europeerna kan göra i dag är att minska hastigheterna, påpekar Bo Landin, vad så släpps betydligt mindre avgasvolymer för körsträcka ut. Så får vägenheten att tram-på på gaspedalen en symbolisk innebörd. "Vi har tappat fotfästet, men söker åter kontakt genom att pressa gaspedalen allt hårdare mot marken. Marken när vi aldrig, men i vårt bakug dörr skogen och skadas människorna. Genom associativa meningar, ofta mycket uttrycksfulla, följer författaren upp sina berättarvår utförliga och samtidigt lättlästa framställningar.

Han lockar läsaren att själv ta in ytterligare fakta, framför allt mata in dem i en behetsupfattning av människans förhållande till sig själv och andra varelser. På många områden hotas vi av farbrildden. Med de allt högre hastigheterna stiger farligheten. Även med katalytisk avgasning finns anledning att göra varligt. Samhällskroppens motorer är i dag så kraftiga. Vi kör samhället med kol, olja, kärnkraft, och allt högre fart producerar vi kemikalier som drabbar hela vår tillvaro. Försurningen löser ut kvävet ur jordarna som redan tillförs kvävehaltig gödselödd och dessa näringsämnen rinner via floderna ut i havet så att exempelvis Östersjöns hotas av övergödning och syrebrott.

SÅ SLUTAR Bo Landin följdriktigt med en mening till energipårande som här samman med ett annat som för samman med ett levande liv på en annan peanor

kar på det personliga ansvaret. Det må vara forskaren eller skogsbirskaren med ett personligt förhållningssätt till skogen eller vi konsumenterna som har ansvar för vår egen och andras tillvaro. Ofta meddelar författaren sina reflexioner i effektfulla paranteser så att man tar dem till sig som det mest väsentliga. Han talar om makten men, så att läsaren börjar undra över deras ansvarlösa öddöddhetsakt. Av jord är du kommen och till jorden skall du återgå där träden ännu också sin näring. Men hur blir framtidens skogar? Är de skötsla och mångfaldiga? Kanse i en framtid, tror Bo Landin, kommer vi att få se stora lövsjögår utbreda sig där harrskogar för väge. En sådan förmodat tolkar sig som en hyllning till ontanken, möjligheten och alla varelser möjligheter att berka varandra.

Nils-Erik Landell

läsvärt! TACKA OCH TA EMO

Lätt, snabbt och ömt skriver Kerstin Thorsvall om kvinnoans och kärlek och kärlekens utvärter till kärleken. Hennes spelande humor ger dessa berättelser deras karaktäristiska underlag skarpa. Utkommer 4 juni. Capris 130:-

Legenda

under strecket

DET FINNS I VINGEN URMAKARE I NATUREN

NÄR T H HUXLEY hade läst "Om arternas uppkomst" blev utbrast han spontan: "Så otroligt enkladigt av mig att inte ha kommit på det här själv!" Faktum är att liv hade existerat i mer än tre miljarder år på jorden innan en, eller rättare sagt två, fjäderlösa bipeder (Darwin och Wallace) blev varse orsakerna till sin egen existens. Darwins mekaniska förklaring av organismernas adaptationer och komplexa strukturer genom naturligt urval är antagligen den djärvarste och mest originella teorin i ideshistorien. Den innebär bl a att alla förändringar i organismens utformning är resultatet av naturligt urval av de mest lämpliga formerna som överlever och reproduceras. För dem som inte epikurer sig i ideologiska tvångsströjor finns det nu ett utomordentligt tillfälle att sitta in i i den moderna darwinismens idéer och att kritiskt värdera de kontroverser som ägt rum inom den vetenskapliga debatten om olika evolutionsteoretiska problem under senare år.

Den passionerade darwinisten Richard Dawkins ger i "The Blind Watchmaker" (Longman 1986) en utomordentligt analys av den moderna darwinismens idéer samt en kritisk värdering av de kontroverser som ägt rum inom den vetenskapliga debatten om olika evolutionsteoretiska problem under senare år.

AV SVANTE FOLIN

heltäckande försvår för den neodarwinistiska positionen. Systematiskt och med förordande träfsäkerhet dissecerar han sönerna gamla och nya invändningar mot evolutionsteorin (Lamarckism till Transformerad Cladism). Om inte de klassiska, anti-darwinistiska argumenten hade den säregna Särmerkelande förmågan att med den druckens existerande återsträpa efter släkt, borde de nu en gång för alla vara definitivt nersladda i fläsktunnorna.

DAWKINS TITEL refererar till naturvetenskapen William Paleys beömda titel "Natural Theology" som i allt väsentligt har bekräftat den ursprungliga teorin. Kort sagt – det finns ingen urmakare i naturen förutom tvänsken blind lagar. Det naturliga urvalet är den medvetlösa, automatiska, blinda, men i grunden icke slumpmässiga process som Darwin upptäckte och som vi nu förstår är förklararen till allt liv. Urvalet har inget medvetande och ingen avsikt. Det planerar inte för framtiden. Det är en blind urmakare. Var existens – en gång det yttersta av mysterier – är inte längre något mysterium. Dawkins har skrivit sin bok därför att han till sin förvåning har funnit att många människor inte bara tycks vara okunniga om att det finns en ekonomisk och uttömmande lösning till detta det djupaste av existentiella problem utan att de i många fall, otroligt nog, är onedvetna om att det existerar något problem till att börja med. Det är därför svårt att förstå "missionär" observerar han att den missade urmakaren som han den mänskliga hjälman är specifikt konstruerad för att missförstå darwinismen och finna den intuitivt otrolig. Våra hjärnor är i tex byggda för att hantera helt andra tidskador än de som gäller för evolutionära processer.

sådana orsakskedjor. De kallas ögon, skinn, ben, fjäder, kor, tänder, hjärnor, instinkter etc. De är DNA-kopieringsens viktiga DNA-er praktiskt taget evigt i jämförelse med individernas liv. DNA kan bevara sin identitet (eller annan mutation öskad) under miljardertals miljoner till hundratusen miljoner år. Det naturliga urvalet handlar ytterst om riva-levande DNA-konfigurationens olika främringar i att sprida sig vertikalt över generationerna, dvs att hålla sig kvar i artens genetiska arkiv. Dawkins föredrar att kalla den kopierande artens en replikator. Den grundläggande evolutionära tronsen blir då att replikatorer som har förmågan att bli kopierade kommer att dominera världen, oavsett hur lång och indirekt den naturliga urvalet genom vilken de påverkar sin kopieringsklass. Värdet är fylld av länkar från

Charles Darwin – den korke teorin.

FÖR DAWKINS ÄR den centrala, biologiska instans rörande livet på jorden den att levande organismerna existera för att betyda DNA – inte varelser. DNAs budskap är praktiskt taget evigt i jämförelse med individernas liv. DNA kan bevara sin identitet (eller annan mutation öskad) under miljardertals miljoner till hundratusen miljoner år. Det naturliga urvalet handlar ytterst om riva-levande DNA-konfigurationens olika främringar i att sprida sig vertikalt över generationerna, dvs att hålla sig kvar i artens genetiska arkiv. Dawkins föredrar att kalla den kopierande artens en replikator. Den grundläggande evolutionära tronsen blir då att replikatorer som har förmågan att bli kopierade kommer att dominera världen, oavsett hur lång och indirekt den naturliga urvalet genom vilken de påverkar sin kopieringsklass. Värdet är fylld av länkar från

fortnot

Pågående Metamorfer MED FYRA NUMMER per år utkommer en av de lilla tidskrifterna Metamorfer som kallar sig "fristående" och som utan all hjälp av föreningar eller organisationer har lyckats existera i tretton år. Det senaste numret är nummer 50 och kallas följaktligen på omslaget för "jubileumsnummer" –

med underbruken "För det fria ordet" häftet skriver redaktören Halvdan Renling under rubriken "Herr Realist, fru Romantiska" om aktuella tecken på att romantiken faktiskt lever i dag; till exempel upplämnad av Stagnelius enaktare "Torsten Fikare" på Dramaten. Tomas Cramer skriver om den nya svenska jaktlag som

med underbruken "För det fria ordet" häftet skriver redaktören Halvdan Renling under rubriken "Herr Realist, fru Romantiska" om aktuella tecken på att romantiken faktiskt lever i dag; till exempel upplämnad av Stagnelius enaktare "Torsten Fikare" på Dramaten. Tomas Cramer skriver om den nya svenska jaktlag som

med underbruken "För det fria ordet" häftet skriver redaktören Halvdan Renling under rubriken "Herr Realist, fru Romantiska" om aktuella tecken på att romantiken faktiskt lever i dag; till exempel upplämnad av Stagnelius enaktare "Torsten Fikare" på Dramaten. Tomas Cramer skriver om den nya svenska jaktlag som

med underbruken "För det fria ordet" häftet skriver redaktören Halvdan Renling under rubriken "Herr Realist, fru Romantiska" om aktuella tecken på att romantiken faktiskt lever i dag; till exempel upplämnad av Stagnelius enaktare "Torsten Fikare" på Dramaten. Tomas Cramer skriver om den nya svenska jaktlag som

av föremålen. Ingen har sett en citron alligenom i den meningen att han bländat igenom den skitigt eller skit. Och även om man försökte med en för experimentets skull ovanligt skärpt kökskyn kommer man naturligtvis aldrig att kunna bländra igenom citronen, lika litet som vi kan bländra igenom något annat. Vi ser inte fenomenet förens vi ser anmärningar om dem, och det är det som Husserl menar med begreppet "Abschattung". Det nästan alltid elliptiska mynt som passerar över disken är en andan om det cirkelformda mynt som är en svensk krona, den kontrastförstärkt samling snabtd vidgande gula cirklar som växer fram mot tennspinnens gröna bakgrund är en andan om den boll som jag snart skall returnera. Oav

Benjamins kökskål är naturligtvis ett ovanligt intressant föremål eftersom det till föreläsa som om vi kunde se in i den, se den som ett föremål som i sin helhet är tillgänglig för oss. Kanse hänger båda funktionerna samman? Genast att vara i sin helhet tillgänglig för Benjamin (Aminstone låtsas vara det) säger kökskålen något om föremålens bakom. Också de som nu tas på bar gärning skulle kunna under andra förhållanden perforeras och visa vad som finns bakom dem.

ANAR DET LILLA barnet i sådana ögonblick, sittande med sin sil på parketten och omsorgsfullt vrindande och vändande den i olika riktningar, möjligheten av en ändös hierarki av föremål som skymmer varandra – varats spricklöst låta värld? Och sig själv som det klara genomskinliga vattnet som snabbt och förmåll genomskinligt ständigt strömmar över dessa världens dunkla bottnar?

Foto: LEIF RANSSON

förbereds och som enligt honom innebär ett angrepp på samernas rättigheter. I övrigt bjöds prosa och poesi av bland andra Arthur Ekström, Erik Bergström, Maria Blomberg, Sten Wiking och Kerstin Wigfors. Premeration på Metamorfer kostar 50:- och adressen är Box 440 44, 100 73 Stockholm, per 83 62 62-1.